

I. Héraklész Bajnokprogram

Előzmények

A Héraklész Bajnokprogram 2001. évi indítása óta változatlan céljai, működési elvei, munkaformái és finanszírozási rendje a 2006. évi működés során sem változtak.

A Csillagprogram elindítása azonban a Bajnokprogram működését is kedvezően befolyásolta. Jelentős előrelépést jelent, hogy az utánpótlás-nevelési rendszer immár a teljes vertikumot gondozza és ezáltal valamennyi korosztály számára a korábbinál tervezhetőbb, biztosabb feltételrendszert tud biztosítani.

A Csillagprogram bevezetésével a különböző programok ideális, egymásra épülő korosztályi keretei is szigorúbban számon kérhetők. A sportolók számára megjelenő új, erőteljes motivációs tényező már az eltelt rövid idő alatt - például a lemorzsolódások csökkenésével – is érezte hatását. Több figyelem és anyagi forrás jutott a legfiatalabb, 14-15 éves korosztályra.

A program által alkalmazott munkaformák

A program működési elvei 2006-ban sem változtak:

- A program egységes elvek alapján, ahol lehetséges normatív módon kialakított kereteket biztosít a sportágak számára. A sportági létszámok és programok a sportágak vezetőivel folytatott személyes megbeszéléseken alakultak ki.
- Valamennyi fontos szakmai döntést a sportági szakszövetségek hoznak meg.
- A sportágak számára biztosított létszámok alapján, illetve az egyeztetett elvek (korosztály, eredményesség) figyelembe vételével a szakszövetségek választják ki a programban résztvevő sportolók és edzők személyét.
- A szakszövetségek a központilag biztosított lehetőségekre építve éves (féléves) sportági szakmai programokat, illetve értékeléseket készítenek.
- A NUPI közvetlenül finanszírozza a sportágakat (edzőtáborok, központi edzések, edzői juttatások, tudományos és egészségügyi vizsgálatok, események egyedi elbírálású támogatása).

Sportolói létszámok, a kerettagok kiválasztása

A sportági szakszövetségeket az év elején tájékoztattuk a 2006 évre érvényes sportolói és edzői létszámokról, melyek a 2005-es évhez viszonyítva nem módosultak. A sportágak egy része azonban nem töltötte fel teljes mértékben a sportolói keretszámát. A táblázat a gyakorlatban megvalósuló, valós létszámokat tartalmazza.

Sportág	Sportolói létszám						
	2002.			2003.	2004.	2005.	2006.
	"A" keret	"B" keret	Összesen	Összesen	Összesen	Összesen	Összesen
Asztalitenisz				30	30	30	30
Atlétika	35	55	90	125	125	100	82
Birkózás	45	60	105	105	105	105	103
Evezés				55	58	58	58
Jégkorong					50	60	60
Judo	32	21	53	53	70	70	70
Kajak-kenu	40	50	90	96	110	105	104
Kézilabda	30	60	90	90	90	90	90
Kosárlabda	31	72	103	103	90	90	91
Ökölvívás	20	20	40	40	60	60	60
Öttusa	14	19	33	37	37	37	37
Röplabda				60	60	60	60
Sportlövészet				45	47	47	46
Súlyemelés				50	50	50	50
Tenisz				40	40	40	40
Torna (férfi)	19	22	41	30	30	30	30
Torna (női)				20	25	25	25
Triatlon	20	33	53	53	53	50	50
Úszás	37	13	50	55	55	58	58
Vívás	22	38	60	72	72	72	72
Vízilabda	37	23	60	90	95	95	95
Összesen	382	486	868	1 249	1 352	1 332	1311

A szakszövetségek a korábbi éveknek megfelelő időszakban és pontossággal készítették el és adták le az éves szakmai programokat és sportolói névsorokat.

A korábbi gyakorlatnak megfelelően a keretek kijelölése továbbra is széles körben ismert szempontok alapján, időben, testületek által eldöntve történt meg.

Tovább növekedett azoknak a sportágaknak a száma, amelyek a keretek kialakítása érdekében tervszerűen foglalkoznak a program alatti korosztályokkal, illetve a versenyeredmények és ranglisták mellett sportágspecifikus tesztekkel is segítik a kiválasztás folyamatát. (pl. evezés, jégkorong, kajak-kenu, röplabda, torna). Az esetek többségében ezekhez a munkaformákhoz a program is biztosított kiegészítő forrásokat.

A kiválasztási folyamatának javítása következtében mára a legtöbb sportágban valóban a legtehetségesebb sportolók alkotják a programot. Ez megmutatkozik az év közbeni fluktuáció további csökkenésében és a korosztályos világversenyen résztvevő héraldszes sportolók növekvő arányában.

Mivel a Csillagprogram indításának időpontjában már elfogadott Bajnokprogramos névsorral rendelkeztek a sportágak, a 14-18 éves korosztály aránya csak kisebb mértékben növekedett. 2007-től szigorúbban követelhetjük meg a programok közötti korosztályi határok betartását.

Születési	2003	2004	2005	2006
-----------	------	------	------	------

év	Fő	%	Fő	%	Fő	%	Fő	%
1980	1	0,08	0	0	0	0	0	0
1981	3	0,24	0	0	1	0,08	0	0
1982	11	0,86	1	0,08	0	0	0	0
1983	85	6,66	4	0,3	2	0,15	0	0,00
1984	135	10,6	39	2,96	17	1,28	0	0
1985	215	16,9	161	12,2	69	5,2	3	0,23
1986	258	20,2	235	17,8	126	9,5	43	3,29
1987	243	19	254	19,3	233	17,5	94	7,19
1988	167	13,1	273	20,7	264	19,7	225	17,20
1989	85	6,66	148	11,2	231	17,3	250	19,11
1990	27	2,12	71	5,38	168	12,6	287	21,87
1991	17	1,33	28	2,12	81	6,1	181	13,84
1992	12	0,94	26	1,97	37	2,79	73	5,58
1993	0	0	1	0,08	18	1,36	31	2,37
1994	0	0	3	0,23	14	1,06	18	1,38
1995	0	0	0	0	1	0,08	3	0,23
1996	0	0	0	0	0	0	1	0,08
Összesen	1259	98,7	1244	94,3	1256	94,7	1209	92,4
<i>Hiányzó adat</i>	17	1,33	75	5,69	71	5,35	99	7,57
Mindösszesen	1276	100	1319	100	1332	100	1308	100

A program sportolói a korábbiak során is örvendetesen nagy számú egyesületből és településről kerültek ki. Ezek a mutatók tovább javultak. A Héraklész kerettag sportolók nevelése 2005-ben 85 település 295 sportegyesületében folyt, ezzel szemben 2006-ban 89 település 320 sportegyesülete adott sportolókat a programba.

Egyesület neve	Sportolók száma (2006)	Sportolók száma (2005)
KSI SE	77	85
Budapesti Honvéd SE	55	63
Újpesti Torna Egylet	38	46
Budapesti Vasutas SC	36	36
Ferencvárosi TC	36	45
Dunaferr SE	32	40
Vasas SC	32	35
Alba Volán SC	25	25
Győri Vízisport Egyesület	20	17
Jövő SC	17	19
Pécsi Vasutas Sport Klub	16	19
Magyar Testgyakorlók Köre	15	18
Atomerőmű Sportegyesület	11	7
DÉMÁSZ Szeged Vízisport Egyesület	11	5
Győri ETO KC	11	13
Haladás Vasutas SE	11	18
Budapesti Sport Egyesület	10	17
Ceglédi Vasutas SE	10	9
Egri Vízilabda Club	10	5
LRI Malév SC	10	5
9	6 egyesületben	4 egyesületben

Egyesület neve	Sportolók száma (2006)	Sportolók száma (2005)
8	6 egyesületben	6 egyesületben
7	4 egyesületben	6 egyesületben
6	8 egyesületben	8 egyesületben
5	10 egyesületben	14 egyesületben
4	26 egyesületben	27 egyesületben
3	37 egyesületben	39 egyesületben
2	62 egyesületben	42 egyesületben
1	141 egyesületben	128 egyesületben

A sportáganként Héraklész Bajnokprogramba sportolókat adó egyesületek száma és területi elhelyezkedése jól tükrözi a sportág színvonalát, elterjedtségét.

Sportág	2005.			2006.		
	Sportolók száma (fő)	Egyesületek száma (db)	egyesülethez nem rendelt sportolók (fő)	Sportolók száma (fő)	Egyesületek száma (db)	egyesülethez nem rendelt sportolók (fő)
Asztalitenisz	30	16	0	30	16	1
Atlétika	100	33	16	82	35	0
Birkózás	105	36	1	103	34	9
Evezés	58	13	19	58	16	1
Jégkorong	60	9	0	60	8	10
Judo	70	22	3	70	25	0
Kajak-Kenu	102	22	2	104	27	3
Kézilabda	91	20	4	90	25	11
Kosárlabda	90	27	3	91	39	6
Ökölvívás	60	22	9	60	21	9
Öttusa	37	5	3	37	4	5
Röplabda	60	25	9	60	23	0
Sportlövészet	47	19	2	46	15	11
Súlyemelés	50	19	1	50	22	2
Tenisz	40	18	12	40	20	12
Torna férfi	30	4	0	30	5	0
Torna női	25	6	1	25	6	0
Triatlon	50	31	5	50	21	3
Úszás	59	19	1	58	20	0
Vívás	73	19	6	69	15	25
Vízilabda	95	16	5	95	16	9
Összesen	1332	401	102	1308	413	117

Főfoglalkozású és szerződéses munkaviszonyú edzők foglalkoztatása

Az edzők személyére tett sportági javaslatok áttekintése alapján megállapítható, hogy az edzői állományt továbbra is nagyfokú állandóság jellemzi. A 2005. év hozta az eddigi legnagyobb fluktuációt a 26 főállású helyen három, a 90 szerződéses munkaviszonyú helyen pedig 26 esetben történt változás. Ezzel szemben 2006-ban a főállásúaknál egy státusz megszűnt (kosárlabda), egy státuszt kettő szerződéses státuszra cseréltünk (női torna), de nem volt cserélődés, a szerződéses munkaviszonyú helyeken pedig 11 esetben történt változás.

Sportág	Edzői létszám																	
	2001.			2002.			2003.			2004.			2005.			2006.		
	F.	Sz.	Ö	F.	Sz.	Ö	F.	Sz.	Ö	F.	Sz.	Ö	F.	Sz.	Ö	F.	Sz.	Ö
Asztalitenisz	1	1	2				1	4	5	1	4	5	1	4	5	1	4	5
Atlétika	4	1	5	1	6	7	1	6	7	1	7	8	1	7	8	1	7	8
Birkózás	2	1	3	2	4	6	2	4	6	2	5	7	2	5	7	2	5	7
Evezés						0	1	3	4	1	3	4	1	3	4	1	3	4
Jégkorong						0			0	0	0	0	0	4	4	0	4	4
Judo	2	1	3	1	6	7	1	6	7	1	6	7	1	6	7	1	6	7
Kajak-kenu	3	1	4	1	9	10	1	8	9	1	9	10	2	8	10	2	8	10
Kézilabda	2	2	4	1	7	8	1	7	8	1	7	8	1	7	8	1	7	8
Kosárlabda	2	2	4	2	6	8	2	6	8	2	6	8	2	6	8	1	5	6
Ökölvívás	1	1	2	1	2	3	1	4	5	1	4	5	1	4	5	1	4	5
Öttusa	3	2	5	2	5	7	2	6	8	2	6	8	2	6	8	2	4	6
Röplabda						0	1	4	5	1	4	5	1	4	5	1	4	5
Sportlövészet	2	2	4			0	0	4	4	0	4	4	0	4	4	0	4	4
Súlyemelés	1	1	2			0	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
Tenisz						0	1	3	4	1	3	4	0	5	5	0	5	5
Torna (férfi)	3	3	6	3	9	12	2	4	6	2	4	6	2	4	6	2	4	6
Torna (női)							1	5	6	1	5	6	1	5	6	0	7	7
Triatlon	1	1	2	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3
Úszás	2	2	4	3	1	4	3	1	4	3	1	4	3	1	4	3	1	4
Vívás	2	2	4	1	6	7	1	6	7	1	6	7	1	6	7	1	6	7
Vízilabda	2	2	4	2	3	5	2	2	4	2	2	4	2	2	4	2	2	4
Összesen	32	24	56	21	66	87	26	87	113	26	90	116	26	95	121	24	94	118

F: főállású munkatárs
Sz: szerződéses munkatárs

Az edzőknek biztosított jövedelmek mértéke továbbra is ösztönzőnek bizonyult. Ugyanakkor folyamatosan veszít reálértékéből, így egyre több sportág saját forrásból, vagy Gerevich ösztöndíjjal egészíti ki a szakemberek jövedelmét. A program csak így képes elősegíteni a legfelkészültebb szakemberek pályán tartását és foglalkoztatását.

A programban alkalmazott edzők meghatározó szerepet töltenek be az adott sportág szakemberképzési és továbbképzési rendszerében.

Edzőtáborok, közös edzések

A program legfontosabb szakmai törekvése a kiválasztott sportolók foglalkoztatásában a hosszú távú, folyamatos képzés feltételeinek megteremtése, amelynek érdekében 2006-ban is jelentős mennyiségű edzőtábori nap finanszírozását valósítottuk meg.

Az edzőtáborokat a sportágak a továbbra is a korábban kialakított egységes rendszer alapján vehették igénybe.

A rendszer eredményeként, a 2006. évről is rendelkezésre áll a személyre bontott pontos adatbázis, illetve csak a valós, kizárólag a kerettagokra, illetve a felkészítésükben résztvevőkre vonatkozó költségek kerültek kifizetésre. Növekedett azon sportágak száma, amelyek a jobb felkészülés érdekében edzőpartnerek részvételét is finanszírozhatta a programból (pl. asztalitenisz, judo).

A korábbi évekhez hasonlóan számos, összességében 270 partnerrel kötöttünk edzőtábori szolgáltatásra vonatkozó megállapodást. A partnereink kirívóan magas számát az okozza, hogy több programunk továbbra sem tudott bejutni a központi edzőtáborokba, illetve sok esetben az edzőtábori napok számának növelése érdekében a központi edzőtáborokhoz viszonyítva lényegesen kedvezőbb árfekvésben kerestek szolgáltatást a sportágak.

Az edzőtáborokban való részvétel minden sportágban kiemelkedő volt, hiányzások csak minimális mértékben, többnyire iskolai elfoglaltságok, vagy betegség miatt adódtak. Egyre több sportágban jelent speciális feladatot a fiatal korban növekvő számban külföldre kerülő sportolók beépítése a válogatott felkészítésébe.

Egyes sportágokban - főleg a labdajátékoknál – a hazai és a nemzetközi versenynaptárhoz illeszkedő „védett” héraklészes hétvégéket jelöltek ki, illetve biztosítottak (kézilabda, röplabda, jégkorong).

Az edzőtáborokra rendelkezésre álló források megfelelő mértékűnek bizonyultak. A szövetségi forrásokkal kiegészülve a legtöbb sportágban olyan arányú edzőtábori napot teljesítettek és annyi központi edzésen vettek részt a legtehetségesebb versenyzők, ami az iskolai elfoglaltságukat is figyelembe véve optimálisnak mondható. Ugyanakkor egyre több sportág azt is megfogalmazza, hogy az évek óta változatlan nagyságrendű összegek a folyamatosan emelkedő árak következtében már a szükségesnél kevesebb edzőtábori nap finanszírozását teszik lehetővé.

Az edzőtáborok zömét céltudatos, a korosztály követelményének megfelelő, az egyesületi lehetőségekhez viszonyítva nagyobb mennyiségű és intenzitású munkavégzés jellemezte (pl. asztalitenisz 7-8 óra, evezés 2-3 edzés, kézilabda alapozáskor 4-5, versenyidőszakban 3 edzés, torna 6-7 óra, vízilabda napi 6 óra).

Az edzőtábori foglalkoztatások mellett több sportág a program által finanszírozva, egész évben, vagy időszakosan állandó időrend szerint szervezte a közös keretedzéseket, (asztalitenisz, atlétika, birkózás, judo, öttusa, sportlövészet, tenisz, torna, úszás, vívás.).

Együttműködés az egyesületekkel

A 2006. évben egyes sportágokban tovább nőtt a Héraklész Bajnokprogram elfogadottsága. Továbbra is nagy hangsúlyt fektettünk a kerettagokat adó sportegyesületekkel való folyamatos együttműködésre. A sportágak nagy számban alkalmazzák azokat a munkaformákat, melyek biztosították a klubedzőkkel való együttműködést. A sportolók

felmérési eredményeinek egyesületekhez való eljuttatása a munkamegbeszélések, programegyeztetések mellett egyre több egyesületi edző vett részt a program edzőtáboráiban, vagy a közös edzéseken, amihez a program költségvetése is hozzájárult. Mind több sportágban általános alapelvvé válik a héraklész programok nyitottsága.

A szakmai együttműködés eredményeként a sportágak sorra alakítják ki és vezetik be az egységes felkészítés korosztályos metodikáját. Új színfoltként ezekből a legkorszerűbb DVD tananyagokat kezdték megvalósítani (pl. jégkorong, kosárlabda, röplabda, tenisz). Ismét bővült az objektív mérésekre és adatokra is támaszkodó, sportág specifikus felméréseket, motoros tesztek alkalmazó szövetségek száma (asztalitenisz, atlétika, birkózás, evezés, jégkorong, judo, kajak-kenu, kézilabda, kosárlabda, ökölvívás, öttusa, röplabda, sportlövészet, tenisz, torna, triatlon, vízilabda).

Nemzetközi eredményesség

A program által több éve biztosított, rendszeresebb, tudatosabb és nagyobb munkavégzésnek, továbbá az egyesületekben folyó felkészítésnek köszönhetően 2006-ben is eredményesen szerepeltünk a korosztályos világversenyeken. A Csillagprogram bevezetésével szigorúbban számon kérhettük a 18 éves felső korhatárt. Ennek következtében azonban a korábban itt számon tartott 19-20 éves korosztály (többnyire a juniorok) eredményei már nem jelentkeznek a Bajnokprogramban. Ezért a 2006-os eredményekben a Bajnok- és a Csillagprogram adatai együttesen szerepelnek.

A 2006. évi Héraklész Bajnok-és Csillagprogram sportolóinak világversenyeken (EB, VB) elért eredményei																	
SPORTÁG	EB								VB								Össz
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Asztalitenisz		1	5		3	2	2	1			1			1		1	17
Atlétika	1									1						1	3
Birkózás	3	3	6		7		5	7	1		2		3		1		38
Evezés												2		1		2	5
Jégkorong									1					1			2
Judo	6	5	6		2		5		1	2	4		2		2		35
Kajak-kenu	11	9	4	6	1	4	2		1	1	4	1		1		1	46
Kézilabda										1					1		2
Kosárlabda		1					1										2
Ökölvívás			3		2			1	1				3	3			13
Öttusa	2	4	3	3	1	2	2	4	2	1	2	1	1	3		1	32
Röplabda																	0
Sportlövészet		1	1	1			1	3	1	1	2	2	2	1	2	1	19
Súlyemelés						5	2	5				1		1	1		15
Tenisz			1		3			1								1	6
Férfi torna				3													3
Női torna								1									1
Triatlon	2	2	3	1	3		1	1				1	1				15
Úszás	7	8	6	8	4	6		6									45
Vívás	2	3			1	2	2		1		1	1	1	1	3	2	20
Vízilabda		1	1														2
Összesen:	34	38	39	22	27	21	23	30	9	7	16	9	13	13	10	10	321

	EB								VB								Össz
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
2002	21	21	16	15	12	10	18	11	6	10	10	4	4	3	3	5	169
2003	21	28	47	11	19	15	18	10	12	10	18	3	6	10	5	11	244
2004	27	22	31	13	22	18	19	9	8	7	2	5	6	2	13	4	208
2005	23	32	28	11	27	20	14	17	18	6	11	6	8	3	1	8	233
2006	34	38	39	22	27	21	23	30	9	7	16	9	13	13	10	10	321
összesen	126	141	161	72	107	84	92	77	53	40	57	27	37	31	32	38	1175

Tudományos mérések, kutatások és vizsgálatok

Az utánpótlás korú élvonalbeli sportolók kiválasztásához, minőségi edzőmunkájuk és eredményes versenyeztetésük megteremtéséhez elengedhetetlenül szükséges a tudományos háttér. A versenyzők sportkarrierjét segítő feladatok közül a NUPI Humánbiológiai Munkacsoportja az alkati és pszichológia területet gondozza. A programban résztvevő sportolók 2006-ben is nagy számban vettek részt ezeken a felméréseken, vizsgálatokon, melyek eredményeit igyekszünk a lehető legrövidebb idő alatt a felkészítést végző edzőkkel közösen értékelni.

A nagyszámú felmérésre támaszkodva a Héraklész Bajnokprogram tudományos vizsgálatainak tanulságait „A sportolói tehetség titka” munkacímmel készülő könyvben tervezzük megjelentetni. A kiadvány az antropológiai jegyek és a pszichológiai jellemzők általános és sportágspecifikus összegzését kívánja bemutatni.

A NUPI Terhelésélettani Laboratóriuma folyamatosan figyelemmel kíséri a Héraklész programban szereplő sportágak egy részében a fiatalok élettani jellemzőit, fejlődését.

A Labor modern eszközökkel vizsgálja a nagy élettani energiaszolgáltató rendszerek aktuális állapotát, diagnózis állít fel sportolóink felkészültségéről. A terheléses vizsgálatok lehetőséget nyújtanak az edzőmunka korrekciójának végrehajtására, az adaptáció mértékének megítélésére, a prognózis megfogalmazására.

Egyedi igények

A sportágak részéről továbbra is erőteljes igény mutatkozott arra, hogy az alapvető támogatási formák mellett (edzők foglalkoztatása, edzőtábor, központi edzés, vizsgálatok) egyéb feladatokat is finanszírozzon a program.

A leggyakoribb igények:

- korosztályos világversenyeken való részvétel,
- hazai nemzetközi verseny rendezése,
- utazási költségek,
- technikai eszközök vásárlása,
- külföldi edzőtáborok támogatása,
- a sportolók felkészítésében közreműködő egyéb szakemberek díjazása (orvos, gyúró, pszichológus)
- edzőtábori tanulás, képzés,
- edzők részvétele nemzetközi versenyeken.

Egyre több példa van arra, hogy a sportágak a kiemelkedő jelentőségű hazai nemzetközi versenyeket Héraklész néven rendezik meg (pl.: asztalitenisz, judo, ökölvívás, vívás, kézilabda).

Ezeket a kéréseket 2006. évben is egyedi módon elbírálva, csak abban az esetben támogattuk, ha az éves folyamatos képzést nem veszélyeztette az átcsoportosítás.

A tapasztalatok összegzése

- A Héraklész Bajnokprogram működése tovább stabilizálódott, továbbra is kiszámítható, stabil feltételrendszert biztosít a legtehetségesebb fiatal sportolók felkészítésére.
- A Héraklész Bajnokprogram népszerűsége töretlen, mind a sportolók, mind az edzők körében, rangot jelent a programhoz tartozni. Az edzői kört továbbra is nagyfokú állandóság jellemzi.
- Az edzők részére biztosított jövedelmek mértéke továbbra is ösztönzőnek bizonyult, ugyanakkor folyamatosan veszít reálértékéből, így egyre több sportág saját forrásból, vagy Gerevich ösztöndíjjal egészíti ki.
- Középpontba kerültek a legtehetségesebb sportolók, az egész éves, rendszeres, tervszerű és folyamatos képzésük az optimálishoz közelítő mértékben biztosított. Nagy hangsúlyt kapott a sportolókkal és a környezetükkel való közvetlen kapcsolattartás.
- A sportágak jelentős része az utánpótlás-nevelés átfogó rendszerét kialakítva a teljes korosztályos vertikumot tudja gondozni, így a Héraklész Bajnokprogramba kerülő sportolók kiválasztása egyre tervszerűbbé és hatékonyabbá vált.
- Megoldott a sportolók munkájának, képességeiknek és eredményeiknek folyamatos számítógépes nyilvántartása.
- A programban résztvevő korosztályok nemzetközi eredményessége továbbra is kiemelkedő, a programból „kiöregedő” sportolók jelentős rész átkerülhetett Csillagprogramba, vagy közvetlenül a felnőtt válogatott keretekben folytatja pályafutását.

Tervezet a program 2007. évi indítására

A NUPI összevonása a Nemzeti Sportközpontokkal és a Testnevelési és Sportmúzeummal jelenleg is folyik. Ennek következtében még nem rendelkezünk az idei évre vonatkozó végleges költségvetési mutatókkal és a gazdálkodás rendjének végleges szabályozása sem alakult még ki. Ebben az átmeneti helyzetben a tavalyi évi kondíciók figyelembe vételével készültek az idei tervek, amelyeket a végleges adatok ismeretében szükség szerint fogunk kiigazítani.

A Bajnokprogram jól bevált működési és finanszírozási formáin nem kívánunk változtatni. Előrelépést jelenthet ugyanakkor, ha a Csillagprogram tervezett növekvő támogatása megvalósul. Ebben az esetben egyes feladatokat (eszközbeszerzések, vizsgálatok) a két program számára közösen lehet finanszírozni, ami részben tehermentesítheti a Bajnokprogramot.

II. Héraklész Csillagprogram

Előzmények

A Héraklész Bajnokprogram 2001-től sikeresen támogatja a legtehetségesebb 13-18 éves korú sportolók folyamatos felkészítését. A program eddigi működése évről-évre erőteljesen vetette fel a koruk miatt a programból kikerülő sportolók további foglalkoztatását.

A Héraklész Bajnokprogramban résztvevő egyes sportágak vezetői és szakemberei szerint erre azért van szükség, mert a sportágak többségében – és éppen az eredményes sportágainkban – a sportolók a felnőtt kor kezdetén még nem képesek eredményesen szerepelni. Ezért különösen nagy gondot jelent, hogy a Bajnokprogram által biztosított rendszeres és tervszerű képzés feltételei a programból kikerülő korosztály számára csak esetlegesen biztosított. Így a felnőttkori beválás esélyei romlanak, a Bajnokprogram erőforrásainak hatékonysága erősen csökken. Az évek óta tervezett Csillagprogram (U 23) bevezetését több sportág is visszatérően javasolta (atlétika, birkózás, judo, kajak-kenu, öttusa, férfi torna, triatlon).

A Héraklész Csillagprogramról szóló elképzelésekben olyan munkaformák jelentek meg, melyek legfeljebb 23 éves korig biztosítják a további rendszeres felkészítés, a nemzetközi versenyeztetés, de egyben a sportolói egzisztenciateremtés feltételeit is.

A szakmai igénynek megfelelően a 2298/2005 (XII.23.) Kormányhatározat 400 millió forinttal megemelte a Nemzeti Utánpótlás-nevelési Intézet 2006. évi kiadási és támogatási előirányzatát, mely az eredeti tervek szerint 150 millió forintos fedezetet a Héraklész Csillagprogram beindítására, 250 millió forintos fedezetet pedig az egyesületi típusú sportiskolai rendszerre biztosít.

A Héraklész Csillagprogram előkészítése érdekében a Héraklész Bajnokprogramban szereplő 20 sportági szakszövetséget levélben értesítettük a program indításáról, céljairól, tervezett munkaformáiról és támogatási rendszeréről. A levélben kértük a sportolói keretek meghatározását, illetve az éves szakmai programok és költségvetés tervezetek elkészítését. Ezt követően január végéig valamennyi sportági szakszövetség vezetőivel személyes megbeszéléseken tekintettük át a sportág helyzetét, a programmal kapcsolatos elképzeléseiket. A szövetségek kivétel nélkül örömmel fogadták a programot. Olyan lehetőségként értékelték, mely a Héraklész Bajnokprogram folytatásaként a legtehetségesebb fiatal sportolók számára lehetőséget teremt a felnőtt világversenyeken való eredményes szereplésre.

A megbeszélések alapján február közepéig valamennyi szövetség leadta a Héraklész Csillagprogram 2006. évi tervezett programját, költségvetését és a résztvevő sportolók névsorát.

A szövetségek programjainak összegzése és értékelése alapján indokoltnak láttuk az eredetileg tervezett 150 millió forint 200 millió forintra történő emelését, melyhez a Nemzeti Sporthivatal hozzájárult.

A sportáganként biztosított összegeket, illetve a felhasználásra vonatkozó lehetőségeket valamennyi érintett sportági szakszövetséggel megállapodásban rögzítettük. A megállapodásban foglaltaknak megfelelően a Héraklész Csillagprogram gyakorlati megvalósítása a legtöbb sportágban március hónapban kezdődhetett meg.

A Csillagprogram működtetése során sok vonatkozásban a Bajnokprogramban már bevált finanszírozási gyakorlatot alkalmaztuk:

- Éves szakmai program és költségvetési keret meghatározása és követése

- Kizárólag a kijelölt sportolói keret támogatása
- A program alapján a szövetségek által kért szolgáltatásokat a NUPI rendeli meg és a beérkező számlákat a NUPI egyenlíti ki.

A két program közötti lényeges eltérés ugyanakkor, hogy a Csillagprogram a sportolók eredményes felkészítését szolgáló, a szövetségek, illetve a kijelölt szakemberek által fontosnak ítélt bármely feladatot, illetve szolgáltatást finanszírozhatta.

A Program éves működésének elemzése

A Héraléksz Bajnokprogramban bevált módszerek megfelelően a Csillagprogram éves sportági értékeléseinek elkészítéséhez szempontokat adtunk a szövetségeknek. A szempontok alapján valamennyi szövetség írásos értékelést készített, melyeket összegeztünk.

A) A sportági éves program elkészítésének szempontjai, folyamata

A Héraléksz Bajnokprogramban már kialakult gyakorlat szerint a Csillagprogrammal összefüggő programalkotás (keretek kijelölése, program és költségvetés elkészítése) a legtöbb sportágban (pl. atlétika, evezés, kajak-kenu, kosárlabda, öttusa, vívás, vízilabda) elsődlegesen a szakmai kérdésekkel foglalkozó edzőbizottságok feladata volt. A bizottságok javaslatait sok esetben maguk a szakszövetségek elnökségei (pl. atlétika, judo, evezés, kajak-kenu, kosárlabda, öttusa, úszás, vívás, vízilabda) hagyták jóvá.

A programot a jóváhagyás során a sportolókat adó klubok edzőivel is egyeztették (pl. judo, öttusa, sportlövészet).

A program általános célkitűzéseivel összhangban a leggyakrabban megfogalmazott sportági célkitűzések:

- A legeredményesebb fiatalok felnőtt keretbe történő bevonásának előkészítése, az éves munka folyamatossá tétele.
- A Csillagprogramban biztosított feltételek optimális kihasználása, a felkészüléshez szükséges személyi és tárgyi feltételek biztosítása.
- A nemzetközi versenyeken való rendszeres részvétel a tapasztalatszerzés, a versenyzői készség, alkalmazkodóképesség fejlesztése, és a versenyzők világranglistás pozíciójának javítása érdekében. Ehhez kapcsolódóan megjelent az olimpiai részvétel kiharcolásának prioritására is.
- A feljövő legtehetségesebb, és már jelentős versenyeredménnyel rendelkező sportolók felkészüléséhez, versenyeztetéséhez, a szövetségek a klubokkal, egyénekekkel összefogva olyan anyagi, tárgyi segítség nyújtása, ami hosszútávon egy megalapozott sikeres felnőtt nemzetközi szereplést eredményezhet.
- A csapatsportágakban a válogatott edzőtáborok és nemzetközi szereplések biztosításával a csapatépítés, a képzés és a versenyeztetés feladatainak megoldása.

B) A sportolók kiválasztása, az alkalmazott sportolói létszám, az év közbeni cserélődések aránya, a kerettagok részvétele a világversenyeken

A sportolói keret kialakításának legáltalánosabb és legfontosabb szempontja a korábbi korosztályos világversenyeken mutatott eredményesség volt. Több sportág kizárólag olyan versenyzőt szerepeltettek a programban, aki már világversenyen szerzett éremmel, vagy helyezéssel bizonyította tehetségét (pl. asztalitenisz, judo, birkózás).

A legtöbb sportágban nem volt szükség kiválasztásra, mert a Csillag keret szinte kivétel nélkül a Bajnokprogramban eredményesen szerepelt versenyzőkből került ki.

Ahol objektív hazai és nemzetközi ranglistával rendelkezik a sportág, ott ezeket is figyelembe vették a kiválasztásnál.

Csapatportágak keretkijelölésénél fentiekén túl a felnőtt válogatott igényeit is előtérbe helyezték.

A sportolók kiválasztását a sportágak kivétel nélkül jónak, eredményesnek ítélték meg. A Csillagprogramban résztvevő sportolók az év során nagyon magas arányban (egyes sportágokban 80-100%, pl. asztalitenisz, birkózás) vettek részt világversenyen. Sokan közülük tagjai a sportág olimpiai keretének, egyesek az olimpiai kvalifikációt is kivívhatják!

A szövetségekkel folytatott előzetes egyeztetések során abban állapodtunk meg, hogy a Bajnok- és a Csillagprogram között átfedések nélküli éles határvonalat húzunk, a Csillagprogram és a felnőtt, illetve olimpiai keretek között természetes az átjárhatóság.

Az első szempontot az év és programindítás bizonytalanságait leszámítva szinte teljes körűen tudtuk biztosítani.

A Csillagprogram sportolói és a felnőtt válogatott (olimpiai) keretek közötti átfedések a sportági sajátosságok következtében a legszélsőségesebb határok között mozogtak. Míg egyes egyéni sportágokban szinte teljes volt az átfedés (Pl. úszás, súlyemelés, sportlövészet), addig más sportágokban alig vagy egyáltalán nem voltak felnőtt kerettagok a Csillagprogramban (vízilabda).

A legtöbb csapatportágban év közben jelentős „mozgás” volt a felnőtt keret és a Csillagprogram sportolói között.

Egyes sportágokban a keret időnként a felnőtt válogatottakkal közösen tudott dolgozni (edzőtábor, vagy nemzetközi torna), ami kellő ingereket biztosított az egyéni képzés során. (Pl. kézilabda, birkózás, öttusa, sportlövészet, torna).

A program sportolói magas számban és arányban vettek részt világversenyeken. Egyes sportági elemzések szerint már az első év nemzetközi eredményességén is érződött a program pozitív hatása.

C) A program által támogatott feladatok

A legtöbb sportágban (különösen az egyéni sportágokban) erősen differenciált, egyénre bontott programok és költségvetések készültek.

A rendelkezésre álló kereteket legnagyobb arányban nemzetközi versenyeztetésre, edzőtáborozásra és központi edzésekre fordították.

A rugalmas, széles körű felhasználási lehetőséget kihasználva azonban többek között felszerelésre, étkezésre és táplálék-kiegészítőkre, különböző szakemberek időszakos díjazására (Pl. gyúró, orvos, pszichológus) is igényeltek támogatást a szövetségek.

A labdajátékokban értelemszerűen komplett csapatok menedzselését segítette a program, melyre kétféle megoldást választottak a szövetségek. Vagy a Héraklész Bajnokprogram fölötti korosztályos válogatottak (kosárlabda, jégkorong, vízilabda junior csapatok), vagy pedig felnőtt „B” válogatottak (röplabda, kézilabda) felkészítését és versenyeztetését támogatják a program segítségével.

A sportági keretek felhasználása zömében az előre tervezett programok szerint zajlott. Egyes sportágokban és esetekben azonban a klubedzők önálló, kellő kontroll nélküli döntései következtében indokolatlan igényeket, illetve egyes sportolók esetében finanszírozási aránytalanságokat is tapasztalhattunk.

Az egyes feladatokra a 20 sportág összesítése alapján az alábbi összegeket fordította a program.

Feladat	Sportágak száma	Összeg	%
Hazai edzőtábor	19	44 040 110,-Ft	22,02
Nemzetközi edzőtábor	4	6 170 055,-Ft	3,09
Hazai versenyen való részvétel	4	5 223 344,-Ft	2,61
Nemzetközi versenyen való részvétel	19	101 417 373,-Ft	50,71
Bér jellegű kiadások	8	11 199 998,-Ft	5,60
Táplálék kiegészítők	6	2 490 451,-Ft	1,25
Egészségügyi háttér	12	3 276 796,-Ft	1,64
Sportruházat	10	6 148 045,-Ft	3,07
Sporteszköz	10	9 209 890,-Ft	4,60
Vizsgálatok, mérések, egyéb bér jellegű kiadások	20	10 823 938,-Ft	5,41
Összesen		200 000 000,-Ft	100

A feladatokra fordított összesített költségvetési arányok jónak mondhatók, tükrözik a program célkitűzéseit, illetve a sportági terveket. A nemzetközi versenyen való részvétel a korosztály fejlődése szempontjából a legfontosabb feladat, így természetes, hogy ezen a területen lehetett a Csillagprogram révén a legnagyobb előre lépést megtenni. Öröndetes az edzőtáborok magas aránya, mely a Bajnokprogramban kialakított rendszeres képzés folytatásának tekinthető.

Ha sportáganként külön-külön vizsgáljuk a feladatokra fordított költségvetési arányokat, akkor egyes esetekben már nagy különbségeket, helyenként nehezen elfogadható, aránytalan ráfordításokat is találunk.

hazai edzőtábor: 87%(súlyemelés), 50 % (jégkorong), 48%(kosárlabda)

nemzetközi verseny: 93%(vívás), 87%(asztalitenisz), 80%(kajak-kenu)

táplálék-kiegészítők: 13%(atlétika)

sportruházat: 18%(atlétika), 14%(ökölvívás)

sporteszköz: 43%(sportlövészet), 15%(evezés)

Az első két feladat arányai elfogadhatóak, célszerűek, az utolsó három feladat arányai kedvezőtlenek.

Ha sportolókra bontva vizsgáljuk meg a feladatokra fordított arányokat, akkor legtöbb esetben szintén célszerű, hatékony felhasználást láthatunk. Egyes sportolók esetében azonban olyan torz pénzfelhasználás is jelentkezik, mely elfogadhatatlan és feltehetően a megfelelő sportági tervezés és irányítás hiányát jelzi.

A Héraklész Csillagprogram első évi tapasztalatainak összegzése a sportágak értékelése alapján

- A program bevezetése és működtetése fontos motivációs tényezőt jelent a Héraklész Bajnokprogramban jelenleg szereplő sportolók számára.
- A program nagy előnye, hogy az érintett korosztály igényeivel és a program céljaival összhangban nagy rugalmasságot engedett a támogatott feladatok kialakításában.
- A program jelentős előrelépést jelentett az erős nemzetközi mezőnnyel való találkozások biztosításában, akár edzőtábor, akár nemzetközi versenyek formájában, továbbá a versenyzők regenerálódásának, mentális felkészülésének segítségével.

- Jelentős eredményként jelentkezett az a lehetőség is, hogy a sportolókat felkészítő edzők is részesülhettek a támogatásban.
- A program biztosabbá tette a versenyeken való indulás tervezhetőségét, nagymértékben levette a terhet a klubok, ill. családok válláról.
- Egyes sportágakban már egy év alatt is javult a korosztályos nemzetközi eredményesség (pl. az evezés sportág eddigi legeredményesebb U-23 VB-jét produkálta).

Összességében megállapítható, hogy a program első éve sikeresnek bizonyult. Jól szolgálta a Héraklész Bajnokprogramból kikerülő legtehetségesebb sportolók további felkészítését és versenyeztetését. Hozzájárult a legeredményesebb sportolók motivációjának biztosításához a felnőtt nemzetközi eredményesség megalapozásához.

A program bevezetésével teljessé vált, a sport megszerettetésétől az olimpiai kerettségig valamennyi korosztályt átölelő utánpótlás-nevelési rendszer.

A 2007. évi működés megszervezése

Az első év tapasztalatai alapján indokoltnak látszik a Csillagprogram és a versenysportot szolgáló további források összehangoltabb felhasználása. Ennek érdekében a szövetségekkel való legszorosabb együttműködés folytatása mellett a tervezés fázisától egyeztetni kívánunk a Magyar Olimpiai Bizottsággal és a Gerevich ösztöndíjat biztosító Wesselényi Sportközalapítvánnyal.

Kérni fogjuk a Csillagprogramban érintett szövetségeket, hogy sportolókra lebontott programot és költségvetési tervet készítsenek (ez alól a csapatsportágak kivételek), melynek felhasználását közösen követnénk és ellenőriznénk. A tervezés és felhasználás során tovább ösztönözzük a sportolónkénti differenciálást.

A Héraklész Bajnokprogramban bevezetett, a programmal összefüggő valamennyi adatot kezelő, lekérdezések széles körét lehetővé tevő szoftver alkalmazását a Csillagprogramra is kiterjesztjük.

A pénzfelhasználás során tapasztalt aránytalanságok kiküszöbölése érdekében – a rugalmas, sokféle feladatot felölelő rendszer megtartása mellett – az egyes feladatokra fordítható éves arányok, vagy évenkénti összegek szabályozását (korlátozását) tervezzük.

Megvizsgáljuk, hogy a sportágak által igényelt szakmai továbbképzések, a gépkocsi elszámolások, a több évre (középtávra) történő tervezés és a Bajnokprogramhoz hasonló vizsgálatok lehetőségét a Csillagprogram keretében tudjuk-e biztosítani.

Érdekesség, hogy a Csillagprogram ötlete alapján a Magyar Vívó Szövetség javaslatot nyújtott be az Európai Vívó Szövetségnek, a 18-23 éves korosztály U 23 számára első alkalommal megrendezendő Európa-bajnokságra. A javaslatot a novemberi, poznani kongresszus elfogadta, így 2007-ben először lesz U23-as Vívó Európa Bajnokság, amit Olaszország fog rendezni.

A Héraklész Csillagprogram finanszírozására a 2236/2006. számú Kormányhatározat értelmében a tavalyi forrásokból 145 millió forintot biztosított a Kormány. Ezt az összeget a Csillagprogramra tavaly rendelkezésre álló 200 millió forint sportági felosztásával azonos arányban osztottuk fel a sportágak között. Az így kialakított sportági összegek átadására és a felhasználás szabályozására támogatási szerződést készítettünk elő a sportági szövetségekkel. A szerződés szerint az év során az alábbi költségeket számolhatják el.

- hazai és nemzetközi edzőtáborokban való részvétel
- hazai és nemzetközi versenyen való részvétel
- bér jellegű kiadások-maximum a sportági keretösszeg 15 %-a

- táplálék kiegészítők- maximum a sportági keretösszeg 10 %-a
- egészségügyi háttér biztosítása- maximum a sportági keretösszeg 10 %-a
- sporteszköz, sportruházat beszerzése(legfeljebb nettó 100 000 Ft/db beszerzési ár erejéig)- maximum a sportági keretösszeg 10 %-a
- egyéb feladatok- maximum a sportági keretösszeg 10 %-a.

A tavalyi év értékelése alapján készítettük el a sportágak ez évi teljes támogatási összegére, 215 millió forintra vonatkozó javaslatot, melyben már a női torna is szerepel. A tervek szerint a további 155 millió forintot fog biztosítani a költségvetés a program számára. Amennyiben erről hivatalos értesítést kapunk, a 215 és a 145 millió forintból a sportágakra jutó támogatási összegek különbözetéről újabb támogatási szerződést készítünk.

A fennmaradó 85 millió forint olyan központi kerete jelent, melyből a sportágak a héraklész kerettagok számára, kizárólag az alábbi feladatokra kérhetnek támogatást:

- olimpiai kvalifikációval összefüggő feladatok
- korosztályos nemzetközi versenyekkel összefüggő feladatok
- a keretek kiemelkedően eredményes sportolójának egyéni támogatása, csak abban az esetben ha egy sportág az előző kettő feladatra nem kér támogatást.